

բարբարի մէջ վարժիլ է բառը, ինչպէս է սուգիլը: Բայց աշխարհաբարի մէջ այս երկու բառերը փոխած են իրենց ... նկարագրերը եւ դարձած են վարժուիլ, սուգուիլ»:

Ճիշտ է, սիրելի Մ. Մ. գրաբարի մէջ վարժիլ եւ սուգիլ բառեր չկան:

Նախ, դիտել տանք, որ գրաբարի մէջ, բայց իրենց սահմանական ներկայի առաջին դէմքով կը յիշատակուին. պէտք է ըսել վարժիմ, սուգիմ: Երկրորդ, նկատենք որ այդպէս իսկ գործածուելու պարագային, անոնց աներեւոյթը կ'ըլլայ վարժել եւ սուգել, թէ՛ ներգործական եւ թէ՛ կրաւորական ձեւերու համար. ի վերջաւորութիւնը անկեալ գրաբարի յատկանիւն է: Երրորդ, մաքուր գրաբարի մէջ, անոնցմէ մէկուն ընտիր ու հարազատ ձեւն է սուգանիմ, եւ ոչ թէ սուգեմ կամ սուգիմ. այս վերջինը, յետին դարերուն ձեւացած, ժողովրդութիւն ինկեր է աշխարհաբարին: Հետեւաբար կապ չունի վարժիլ կամ վարժուիլ բայերուն հետ:

Գրաբարի մէջ ունինք վարժիմ եւ վարժեմ ձեւերը, ինչպէս հնագանդիմ - հնագանդեմ:

Հնագանդիմ մնացեր է անփոփոխ. որմէ կը կազմուի հնագանդեցեմ (գրաբար՝ հնագանդեմ, հնագանդեցուցանեմ): Հնագանդիմի վ'ըլլա՞յ: Ո՛չ: Ինչո՞ւ այն ատեն վարժիմը փոխուի վարժուիմի, եւ յետոյ դառնայ իր բնիկ ձեւին եւ ըլլայ վարժեցեմ:

Աւելի չենք ուզեր երկարել այս մասին, համբերութիւնը չհասցնելու համար Նայիրի խմբագրին:

4. — Պր. Մ. Մ. ի յօդուածին վերջաւորութեան, Նայիրի խմբագրի կը շարունակէ, իր ոճով, մեղ եւ մեր լեզուն հնաբոյր որակել: Թէեւ բոյրն ու բուրումը միշտ հաճելի են, սակայն ինք ալ կը սիրէ հինցած ձեւեր, ատանց անշուշտ հնարած մը ըլլալու: Կը գրէ. «... իւրացնենք այլոց անգործածելի ձեւերն ու ասոյթները»:

Ո՞ր թանգարանէն ելաւ այդ այլոցը, եւ ի՞նչպէս եկաւ ու յարմարեցաւ ասոյթին:

1947-ի... HUGO-ի

Մարտիկայէն ծանօթ գրագէտ Պր. Ենոյք Արմէն, 21 Մարտ 1956 թուակիր պատուական նամակով փափաք կը յայտնէ որ խօսինք այն անպէտ ու մակարոյժ գծիկներուն վրայ (իր իսկ բառերով), որոնք կու գան որջանալ 1°) Թուանշաններու. 2°) Յատուկ անուններու. 3°) Օտար բառերու հոլովումներու միջեւ:

Հետեւաբար ինչո՞ւ գրել. ժամը 8-ին Torino-ի շոգեկառքը մեկնեցաւ Milano -էն:

Պր. Ենոյք Արմէն կ'աւելցնէ.

«Կա՛ր ասեն՝ երբ ան գոյութիւն չունէ՛ր (գծիկը), ո՛չ հին, ո՛չ ալ նոր մատենագրութեան մէջ: Վերջին շրջաններու մամուլի մէկ մասն է որ անոր մոլութենէն վարակուած է: Կա՛մ այն է որ զայն որդեգրողներ... պէտք է կարենան այդ անիմաստ տարրին ներկայութիւնը պատճառաբանել եւ արդարացնել, կա՛մ, եթէ չեն կրնար (եւ կը հաւատամ որ չեն կրնար), պէտք է անկէ հրաժարին, մաքրելու համար հայ մամուլի չջերը այդ անպէտ մանրէներէն: ...»

Անօգուտ չեմ նկատեր յիշել թէ երբ այս ողիով դիտել տուի հայ մամուլը ողողող չարիքը՝ մամուլի երեք բեմերու, անոնք դաշունահար վտարեցին չարաշուք մարտիները »:

Լիով համամիտ ենք մեր յարգելի բարեկամին ըսածին, թէեւ ուղղագրական ծանր խնդիր մը չէ արծարծածը, եւ հարկ ալ չկայ այդքան խռովիլ այդ փոքրիկ մանրէներու երեսէն:

Գծիկներու գործածութեան անտեղութիւնը կը ստեղծուի՝ երբ կը ստիպուինք տեղութիւն նշանակող թուանշաններ չարել. օրինակ 1947 - 1952-ի շրջաններուն, 1914 - 1918-ի աղէտին. այս պարագաներուն լաւագոյն է գրել.

1947-1952ի շրջաններուն

1914-1918ի աղէտին

Այսպէս աւելի ճշգրտաւոր ու գեղեցիկ ալ կ'երեւի գրութիւնը, քան երբ ծանրաբեռնուած է գծիկներով:

ՓԱՌԱՀԵՂ - ԾԱՅՐԱՅԵՂ

Ուրիշ բարեկամ մը, Փարիզէն, շատ քիչ կը գտնէ մեր տուած բացատրութիւնը ՓԱՌԱՀԵՂ բառի մասին («Բաղմ.» 1955, թ. 11-12, էջ 271):

Արդարեւ, սխալը մատնանշելէն վերջ, ընթերցողը կը գրկէինք Ղազիկեանի «ՄԻ՛ ԳՐԵՔ»ին:

Միւս կողմէ, ՓԱՌԱՅԵՂ սխալ գրութեան հանդիպեցայ տակաւին վերջերս («Մասիս», 22-3-56, էջ 1: «Ժամանակ», 20-4-56, էջ 1):

Փառահեղ բառի մասին Հայկազեան բառարանը կը գրէ. Բառ յետոց կամ ուսմական, իբր Այն որ հեղու ի դուրս զփառս իւր, կամ Ահեղ փառօք:

Հ. Արսէն Ղազիկեան կը նախընտրէ Զ. Արսէնի Ղազիկեան կը նախընտրէ Զ. Արսէնի փառօք մեկնաբանութիւնը. նմանապէս Մալխասեան:

Մեր վարժիքով, թերեւս աւելի ճիշտ ըլլայ Հայկազեանի տուած առաջին բացատրութիւնը. այն որ հեղու ի դուրս ըզփառս իւր: Արդարեւ, այդ ձեւով կազմուած ունինք արիւնահեղ եւ դիւրահեղ բառերը:

Մինչ անհեղ անանցեալ անականը (ահ+եղ) բարդութեանց մէջ միշտ նախադաս է. ինչպէս, անհեղազոյ, անհեղակերպ, անհեղաշուք, անհեղաշուք, անհեղատեսիլ:

Անսովոր է փառ+ահ+եղ բարդածանց ձեւը: Աւելի հասկնալի է փառ+ա+հեղ բարդութիւնը ա յօդակապով:

Սակայն, ինչ մեկնութիւն ալ նախընտրենք, փառահեղ բառը պէտք է գրենք միշտ հ-ով:

(Ներողամիտ պիտի ըլլայ անշուշտ Պր. Ենոյք Արմէն, որ այստեղ գծիկ մը գործածենք: Ահա նաեւ թէ ինչո՞ւ մենք այնքան խստօրէն չենք ուզեր արտօրել ինքզ զծիկը):

Ուրիշ է ԾԱՅՐԱՀԵՂ բառի, եւ անոր դժբախտ ընկերը՝ ԽԵՂԱՅԵՂի պարագան:

Այս նոր բարդութիւններուն մէջ՝ երկրորդ բառն է ՅԵՂ, որմէ ունինք յեղյեղումն, յեղյեղուկ, յեղաշրջում, յեղափոխութիւն, եւն... միշտ այլալուրսիւ կամ փոփոխութիւն իմաստով:

Այսպէս կը ձեւանան. ԽԵՂԱՅԵՂ՝ խեղքով փոփոխական, խեղադար. նմանապէս ԾԱՅՐԱՅԵՂ՝ ծայրով փոփոխական, սահման չունեցող:

Ուրեմն ասոնք կապ եւ ազդականութիւն չունին ՓԱՌԱՀԵՂին հետ. միակ մերձաւորութիւնը, զոր կրնան ունենալ, ոտանաւորի մէջ է, յանդի համար:

Իբրեւ եզրակացութիւն, վրնանք մատնանշել թէ ինչ անտեղութիւն կրնայ ըստեղծուիլ ուղղագրական բարեփոխում (արդիացում) առաջարկողներու համար, եթէ զիւրացնելու նպատակով՝ Հ կամ Յ զիւրեմէն մէկը ջնջուի: Ի՞նչպէս պիտի կարենանք բառակազմօրէն իրարմէ զանաբանել ՓԱՌԱՀԵՂ - ԾԱՅՐԱՅԵՂ - ԽԵՂԱՅԵՂ բառերը, եթէ երեքն ալ հ-ով գրենք:

ԱՆԻ - ԱՆԻՈՅ ... ԱՆԻԻ ԱՆՈՒՈՅ

Ունինք ի տառով վերջացող արմատական բառեր. տարի, գարի, եկեղեցի: Ասոնց սեռականները, գրաբարի մէջ, կ'ըլլան տարւոյ, գարւոյ, եկեղեցւոյ: Ծայրի արմատական ի տառը կը կարծնայ եւ լ-ի կը վերածուի (այսինքն՝ կէս ի-ի):

Ուստի խոսովելու չէ բաղաձայնէ մը վերջ հանդիպած լ զիւրէն: Բացառիկ, բայց ընդունուած ձեւ մըն է:

Այլուր, բաղաձայնէն վերջ, Վ հնչումը կը գրուի միշտ ու երկրարբանէն առաջ: Հոն կ'ըսուի տարւում է, ասւում է եւն...:

Ուրիշ է պարագան իւ գոյգով աւարտող արմատական բառերու. ինչպէս, անիւ, պատիւ: Ասոնց սեռականները, գրաբարի մէջ, կ'ըլլան ուոյ. օրինակ, անուոյ, պատուոյ: Իւ կը վերածուի ու-ի:

Սակայն մեր թերթերը յաճախ ցոյց կու տան թէ տեղեակ չեն ուղղագրական այս տարբերութիւններուն. եւ խառնաշփոթ կերպով

